

Samostalnost malih narodov.

V poslednji čas se zopet ponavljajo čudni nazori in zagovori gledé samostalnosti raznih malih narodov. Na Angleškem se je liberalna vlada in stranka umaknila konservativcem, katerim je na čelu Salisbury. Poslednji je odločen nasprotnik relativne samostalnosti irskega naroda, v tem ko je liberalni Gladstone v konec svojega dolgega življenja zbral vse svoje moči, da bi irskemu narodu priboril potrebno avtonomijo. Kakó se vedejo na evropski celine nasproti izpremenci angleške vlade in sedaj tudi angleškega parlamenta? Vzemimo nemško-židovske liberalce Avstro-Ogerske. Ti liberalci povzdigujejo novo konservativno vlado seosebno radi tega, ker se ista načelno postavlja proti vsakateremu podeljenju večje svobode toliko stoletij tlačanih Ircev, in štejejo Gladstoneu v največji greh, da je hotel z liberalno stranko odpraviti stare krivice nasproti Irski. Isti avstro-ogerski nemško-židovski liberalci, ki zagovarjajo duvalizem v naši monarhiji, imajo za veleizdajstvo podeljenje avtonomije Irski. Ti liberalci izrecno navajajo, da je Gladstone vnel se za avtonomijo Irske, ker je premišljeval razmere našega cesarstva; ti liberalci se bojé, da bi avstro-ogerski federalisti dobili novo oporo svojemu stremljenju, ko bi Irci dosegli nekoliko relativne samostalnosti. Gladstone pa ni nikdar mislil na tako samostalnost Irske, kakoršno so dosegli Madjari, in vendar nemško-židovski liberalci zagovarjajo duvalizem, v tem ko obsojajo avtonomijo Irske in perhoreskujejo še manjšo samostalnost, ki bi jo nekateri avstro-ogerski narodi dosegli vsled svojih historičkih državnih prav.

Zagovorniki avstro-ogerskega duvalizma se postavljajo v največje protislovje gledé na Irsko in gledé na historičske narode ali federaliste Avstro-Ogerske. Duvalizem pomenja federalizem prve vrste, in Čehoslovani, Hrvatje ali celó Malorusi niso nikdar niti sanjali o taki samostalnosti, kakoršno je podelil duvalizem Madjarom. Avstro-ogerski slovanski federalisti se niso nikdar premaknili s historičskega stališča, s katerega so se njih predniki pridružili drugim narodom pod jednim in istim Habsburškim žezlom; Madjari pa so prekoračili meje opravičenega in v zgodovini zasnovanega federalizma, kajti duvalizma poprej v Avstriji nikdar bilo ni, in tudi oficijalnega imena Avstro-Ogerske pred duvalizmom ne zaslediš v zgodovini.

Kakó se torej morejo opravičiti pred *pošteno mišlečim* političkim svetom tisti, ki z jedne strani obsojujejo

stremljenje Ircev k večji avtonomiji in stremljenje avstro-ogerskih federalistov k avtonomiji, ki ni niti senca sedanjega duvalizma v okviru jedne in iste monarhije? Kakó merijo taki zagovorniki politiško svobodo Madjarom in kakó stoletja teptanim Ircem in vedno lojalnim historičkim narodom našega cesarstva? A ti pristranski delivci politiške svobode imajo še druge grehe na vesti. Isti zaščitniki sedanjega duvalizma in nasprotniki povečanih deželnih avtonomij ne prenehajo dan na dan na vse pretege zagovarjati samostalnosti balkanskih narodov, imenoma Bolgarske, Srbske in v sedanje dni seosebno še Romunske. Najlepša je pa še ta, da isti zagovorniki samostalnosti balkanskih narodov popolnoma odobrujejo politiko ministra Kallay-a, ki je še v letošnjih delegacijah zavrnil vsako željo, vsled katere naj bi tudi Bosna in Hercegovina dobili svojo deželno avtonomijo, torej nekoliko svobode za samostalno sukanje v nekaterih stvareh. Pomisliti je treba, da Bosna in Hercegovina ste ječali pol tisočletja pod turškim jarmom ravno takó, kakor sedanja Bolgarija in Srbija. Poslednji dve ste bili ravno takó zreli ali pa nezreli za popolno politiško svobodo, kakor Bosna in Hercegovina.

Nam ni tukaj do tega, presojevati, katera politika je prava; saj kdor poštevá zakone zgodovinskega razvoja, razvidi, da nagli skoki morejo vreči nezrele narode tudi v propad; mi smo tu dolžni samó povdarjati, da jedni in isti odvetniki obče politike se pri jednem in istem položanju različnih narodov vedejo nejednako: svobodo jednih ščitijo z vso silo, v tem ko skušajo drugim celó mnogo manjšo mero iste svobode odtegniti popolnoma. Nezreli narodi, ki so dosegli formalno politiško svobodo, radi poslušajo glas tistih, ki jim hvalijo isto svobodo, tisti narodi pa, katerim politični odvetniki merijo z drugim vatlom, izprevidijo, da taki odvetniki so neodkritosrčni. Kajti naposled pridejo do zaključka, da jedna ali druga mora biti prava, ne pa obe skupej in zajedno.

Dejanski je formalna politiška svoboda malih narodov dandanes bolj, nego kedar koli poprej, le navidezna. Majhen narod sredi ali poleg velikih civilizovanih narodov in držav pride prej ali poslej v zavisnost svojih mogočnih sosedov. Dandanes niti država s 30 in več milijoni naseljenja ne more ostati do cela nezavisna, ako nima zajedno prirodnih zakladov, s katerimi more razvijati samostalno državno ekonomijo. In še take države iščejo zavez drugih enakovrstnih držav in samostalnih

ekonomij. Če torej dandanes zagovarjajo nekateri politični odvetniki politično samostalnost specialno balkanskih narodov, imajo ti zagovorniki pač specialne interese. Ti interesi, kolikor so obče politični, so znani, in razkrivajo se publicistično dovolj jasno in očitno vsak dan. Židovski zaščitniki samostalnosti balkanskih narodov pa gledajo na specifične materialne dobičke. Prvič je židovska publicistika dobro plačana, drugič more židovska trgovina v majhnih državah z nezrelim naseljenjem najbolj bogateti ter države in naseljenje dovajati do bankrota. To dejanski vidimo poleg Grške zlasti tudi v Srbiji, in zadolžena je že tudi Bolgarska. Židovsko novinstvo iz istih vzrokov podpira tudi duvalizem in Madjare. Tudi na Ogerskem je od l. 1867 židovski živelj silno obogatel s trgovino in sedaj je nakupil že tudi zemlje do nepričakovanega obsega. Male države so torej sosebno prikladne, da jih židovska barantija spravi v kratkih dobah do obče gospodarskega poloma in s tem tudi do političnega propada. Za politično usodo pa se naposled židovske pijavke ne zmenijo, ker se umaknejo do časa ter se preselijo v druge kraje.

Za male narode bi bila torej prva dolžnost, da bi se rešili židovskega življa in vpliva; s tem bi si najbolj ščitili svoj gmetni in kulturni razvoj. Da pa ne morejo misliti na popolno politično nezavisnost, to spoznati bi bila njih druga dolžnost. Dejanske politične svobode mali narodi dandanes ne morejo imeti; tisti, ki menijo, da je kaj takega možno, se motijo in, če so voditelji narodovi, slepe zajedno naseljenje s svojo zmoto. Vprašanje glavno je le to, na katero stran naj se nagnejo male države. Ako niso narodi popolnoma brez političnega razuma, in ako le količkaj umejo tok in stremenje sedanje dobe, ne morejo biti v stiski, da bi ne nastopili prave poti. Zapadne države in zapadni narodi kažejo dovolj jasno svoja stremjenja, da morejo biti v zgled ravnanju in postopanju tudi drugim, politični še mladim in kolikor toliko še nezrelim narodom. Ti drugače po opičje posnemajo kulturne naprave zapadne civilizacije; ali ostanejo slepi jedino gledé na politični tok te civilizacije?

Kar se dostaje politike malih narodov, imeli so historički narodi Avstro-Ogerske že pred stoletji čustvo za pravo načelo, za pravi tir. Ti narodi so opazovali gibanje zapadne Evrope in so po svojih skušnjah izprevideli, da je treba iskati medsebojnih političnih zavez. Bili so v takem položaju na malem, kakoršne so dandanes države v obče in na veliko. Da bi se bolje ščitili proti zunanjim opasnostim in vspešniše razvijali na znotraj, pristopili so prostovoljno v politično zvezo Habsburškega žezla. Odtod imajo ti narodi svoja historička državna prava, katerih niso zapravili nikdar.

Princip sedanjih historičkih narodov gledé na zjedinenje in vstvarjenje velikega ter jednotnega političnega okvira je bil pravi, in ta princip ima v sedanji dobi, ko nastajajo vedno bolj obsežne države in centralizacije, še večje veljavo, in to veljavo pripoznavajo sosebno negospodovalni narodi naše monarhije. Oni so kot historički narodi zadovoljni s tisto avtonomijo, do katere imajo neporušno pravo, in katera noče slabiti celote monarhije, pač pa jo krepi z vsem tem, kar je zares skupno in obče potrebno. Duvalizma negospodovalni narodi pa ne marajo ne le radi tega, ker tujci zlasti slovanske narode, temveč tudi radi tega, ker slabi skupne interese monarhije.

Nekateri negospodovalni narodi so toliko pohlevni v svojih stremljenjih, da bi se zadovoljili celó z izvršenjem sedanje tostranske ustave, dasi pripadajo tudi pod histo-

riška prava, in imajo kot oddelki historičkih narodov pravo do večje avtonomije, nego je more podeliti sedaj veljavna ustava. Avstro-ogerski negospodovalni narodi se držé pravega principa, ker hočejo ostati lojalni v okviru močne skupne monarhije. Oni vedo, kakor so vedeli njih predniki, da njih obstanek in razvoj je zavisen od zaveze v celokupnosti cesarstva. A za ta obstanek in razvoj je vendar potrebna relativna politična svoboda. To svobodo želé sedanji negospodovalni narodi doseči, jedni z nacionalno avtonomijo v smislu sedanje ustave, drugi z izvršenjem historičkih državnih prav.

Da se izvrši v naši državi nacionalna avtonomija in potem državno pravo historičkih narodov, to je tudi v interesu naše zunanje politike. Kolikor poslednja gleda na politično samostalnost balkanskih narodov, dobi moralno oporo le tedaj, kedar tudi na znotraj monarhije izvrše relativno večjo avtonomijo negospodovalnih narodov. Dokler bodo pa v Avstro-Ogerski taki publicisti, ki merijo notranjo politiko z jednim vatlom in zunanjo zopet z drugim vatlom, dotlej pa tudi zunanja politika ne bode mogla računati na trajni vpliv svojega stremjenja. Sicer pa je jasno, s kako usodo so se dolžni sprijazniti mali narodi sredi in poleg obsežnih držav in velevlastij.

Uprava Bosne in Hercegovine.

Poslanec *Biankini* je govoril v avstrijski delegaciji ob upravi Bosne in Hercegovine. Iz njegovega govora posnemamo po stenografskem zapisniku naslednje. Iz prva naglašja vse dobro, kar je država storila za Bosno in Hercegovino, potem pa nadaljuje: „Pri tem pa nikakor ne moremo reči, da je vse dobro, kar se godi v Bosni in Hercegovini v gmetnem in kulturnem oziru, in da je vse ljudstvu na korist. Velika večina ljudstva trpi sedaj v gospodarskem preobratu morda več nego prej, sosebno ker je vse naperjeno proti starim običajem, in davčno breme ljudstvo preveč tišči, većinoma pa le tujci uživajo koristi v tej prehodni dobi.

Neki Dunajski list je te dni prorokoval, da postane Bosna in Hercegovina pri sedanjem sistemu v kratkem času druga Galicija. (Veselost). Bog varuj, da bi se uresničilo to žalostno prorokovanje! Kot politika me to navdaja s skrbjo, in sosebno kot Hrvat moram z veliko nezaupnostjo nasledovati delovanje take uprave, katera povsod kaže protihrvatsko politiko.

Gospoda moja! Za tour de force, katero moremo opaziti na gospodarskem in kulturnem polju v Bosni in Hercegovini, po mojem mnenju ne bode zahtevala zgodovina odgovornosti od nj. ekselencije od gosp. ministra Kállaya, ker se za kulturo in napredek da mnogo opravičiti. Toda pritožiti se moram proti nj. ekselenciji, zakaj ni ničesar storil, da bi se uredilo v Bosni in Hercegovini vprašanje o desetini? V tem oziru sem slišal grozovite reči, katere moram smatrati resničnimi, ker davek na desetini, kateri je znašal za časa okupacije Bosne in Hercegovine 1.250.000 gld., je dosegel sedaj vsoto štirih milijonov. Ressource dežele se gotovo niso povzdignile v toliki meri, kakor desetina; zato se lahko misli, da se je desetina zvišala samovoljno, in da se je premenitev v denar določila istotako samovoljno. V Bosni in Hercegovini se mora zopet povrniti k pobiranju desetine „in natura“, ali se mora pa uvesti na mesto desetine zemljiški davek. Znano je, da ima Bosna in Hercegovina

zemlj. kataster, in da se je ta napravil z velikimi žrtvami. Zato je pa jako čudno, da se ni še uvedel zemljiški davek. (Tako je!)

Dočim se nj. ekselencija gospod minister na jedni strani hvalevredno trudi, da bi tujci pridno obiskavali deželo, je pa na drugi strani žalostno dejstvo, da je Bosna-Hercegovina s Kitajskim zidom ločena od monarhije in od sveta v obče, in da se ne more priti v Bosno in Hercegovino brez potnega lista in samo po izvršitvi nekih policijskih predpisov. Ako je v Bosni-Hercegovini res tak red, kakor se trdi, tedaj niso potrebne policijske naredbe — katere obstoje proti tujcem še vedno skoro v isti meri, kakor med okupiranjem — in se morajo takoj odpraviti. Bil bi pač uže čas, da bi se moglo tudi v Bosni-Hercegovini dihati nekoliko več svežega zraka!

V tem pogledu mora človeka jako neprijetno dirniti, da v Bosni-Hercegovini — izvzemši nekatera mesta — nima občinska uprava nikake prave avtonomije, in je skoro identična s političko upravo. Župana in občinske svetnike imenuje politička oblast (Čujte! Čujte!), torej je le fikcija, ako se govori ob občinski upravi v Bosni-Hercegovini. Zakaj se ne napravijo v tem pogledu boljše razmere, in zakaj se popolnoma ne odpravijo občinski organi, ker obstojé sedaj samo po imenu?

Želeti bi bilo treba tudi, da bi se ločila v Bosni-Hercegovini sodna uprava od političke. Točne sodbe o sodni upravi ne morem tu izreči, ker mi nedostajajo potrebni podatki. Naglašati pa moram, da je ločitev sodne uprave od političke potrebna uže iz obćih juridičnih vzrokov, in da je treba želeti to ločitev tudi za sosednjo deželo Dalmacijo.

Mnogi prebivalci Dalmacije čakajo še od časa okupacije do današnjega dne na rešitev svojih tožb.

Vsakdor, komur so znane socijalne, verske in političke razmere Bosne-Hercegovine in sosednjih dežel, bode vedel, da so doli v bližini tri privlačilna središća: Zagreb, Beograd in Cetinje. Zagreb ima v kulturnem pogledu veliko prednost. Beograd in Cetinje imata pa s svojo dvojno državno nezavisnostjo pred Zagrebom prednost v političkih razmerah.

Pri tem položenju stvari se moram zelo čuditi, da nočejo uvideti naši državniki, da zadosté samo z utrditvijo našega privlačilnega središća Zagreba našim svetim narodnim pravicam in postavijo trdno podstavo za razmere monarhije nasproti Vstoku. (Jako dobro!)

Surogati bosniške narodnosti ali bosniškega jezika ali v obće posebnega provincializma za Bosno-Hercegovino se v 19. veku ne morejo nastavlјati resni kritiki, in celo nj. ekselencija gospod minister Kállay bi se moral temu bolj od srca smejati, nego so se smejali rimski avguri, ki so šli v samoto. (Veselost.) Tudi politika hoče dandanes svojih normalnih potij in se ne dá voditi po nenaravnih stezicah.

Mladini Bosne-Hercegovine je strogo prepovedano obiskovati hrvatsko vseučilišće Franciška Josipa v Zagrebu. (Čujte!) Ako je obiskuje kdo, se ne sme nadejati nikake ustanove in nikake podpore od strani bosenske vlade. Bosensko-hercegovinski mladeniči morajo na škodo svoji narodni izobražbi, svojemu zdravju in napredku studovati na Dunaju ali v Inomostu, ali pa morajo opustiti nado, da bi mogli kedaj končati svoje više studije s pomoćjo kake ustanove. Ali tudi v teh mestih jim je strogo prepovedano, da ne smejo pristopiti dijaškim, sosebno hrvatskim društvom.

Bosenskim Hrvatom ni dovoljeno, da bi si ustanovili v Sarajevu njihove koristi zastopajoće glasilo (Čujte!).

Jedini politički hrvatski list, kateri izhaja od časa okupacije v Mostaru, „Glas Hercegovca“, se zadnji čas tako preganja, da sam ne vé, kaj sme pisati. Najnavadnejše vesti, katere se smejo prosto tiskati v vsakem listu monarhije, se takoj zaplenijo v Sarajevu, ako prejdejo v „Glas Hercegovca“ in so naklonjene Hrvatom. V ilustracijo postopanja cenzure v Sarajevu najsluži ta-le stučaj: Nedavno je izdala hrvatska akademija znanostij v Zagrebu oklic za „Zbornik folkloristički“ in „Zbornik za povjest književnosti hrvatske u novom veku“. Ta dva oklica sta se prosto tiskala v raznih listih obeh polovic države; ko sta se ponatisnila v bosensko-hercegovinskih listih, sta se brezvsmljeno zaplenila. (Čujte! Čujte!)

Se več! V „Glasu Hercegovca“ so zaplenili nedavno golo poročilo, da je izšla v Zagrebu knjiga z imenom „Hrvatski konduker“. (Veselost.)

Hrvatski narod je sezidal svojemu voditelju dru. Ant. Starčeviću v Zagrebu poseben dom. Nekega dne so obsodili spoštovanega trgovca Mijata Merdžo v Mostaru na 50 gld. kazni, ker se je predrznil nabirati med svojimi prijatelji v Mostaru doneske za Starčevićev dom. (Čujte!) Gosposka ga je poklicala in zahtevala, da naj pove imena vseh tistih, kateri so se udeležili nabiranja, za kar so mu obljubili odpust kazni. Merdža je pa plačal kazen in zaničljivo obrnil hrbet onim, kateri so ga hoteli napraviti podlim denuncijantom. Za isto nezaslišano hudodelstvo je bil kaznovan Hrvat Alapović v Travniku.

V Sarajevu in v raznih drugih krajih Bosne-Hercegovine so pevska društva, katera gojé hrvatsko petje, toda domoljubnih hrvatskih pesnij ne smejo peti, temveč le ljubavne. Hrvatskemu pevskeemu društvu „Slavulj“ v Trebnjem, katero gotovo ni političko društvo, in kojega pravila je potrdila vlada, ne sme pristopiti kot član nobeden uradnik in nobeden učitelj, dasi smejo biti isti člani nemških kazin. To društvo „Slavulj“ ne sme tudi prirejati izven svojih prostorov veselice. Uže trikrat je prošlo društvo „Slavulj“ deželno vlado za dovoljenje, da bi smelo imeti veselico pod sinjim nebom, a do sedaj še ni dobilo odgovora, dasi je preteklo uže jedno leto, od kar je vložilo zadnjo prošnjo. Ako hoće društvo koncertovati v svojih prostorih, mora predložiti politički oblasti kopijo svojega programa v treh izvodih, in ako se nahaja v kaki pesni beseda „hrvatski“ ali „Hrvat“, tedaj jo gosposka prečrta ali pa prepové vso točko.

Isto usodo imajo hrvatska pevska društva v Mostaru in Sarajevu. Pesem, v kateri se nahaja beseda Hrvat ali Hrvatska, se ne sme peti v Bosni-Hercegovini brez kazni.

V šolah se prepoveduje učencem, da se ne smejo naročati na knjige literarnega društva „Matica Hrvatska“ v Zagrebu, dasi izdaja to društvo samo odlična literarna in zgodovinska dela za jako nizke cene.

Gospoda moja! Tak terorizem vlada v Bosni-Hercegovini proti hrvatskemu čutu, da se morajo prikrivati celo najboljši rodoljubi iz strahu pred neprijetnostimi. Toda s prežalostno protihrvatsko politiko v Bosni-Hercegovini, Slavoniji, na Hrvatskem, v Dalmaciji in Istri se ne pripravljajo dobri šćiti za kraljevi prestol. (Luko je!) Sedanji bosensko-hercegovski upravi ne morem zaupati, zato bodem glasoval proti proračunu.

Odgovor ministra pl. Kállay-a je bil kratek in malo stvaren. Samo konec tega govora utegne zanimati naše čitatelje. Rekel je: „Moja politika ni niti hrvatska, niti srbska. V ta prepir se jaz ne mešam; kajti oba (naroda, Hrvati in Srbi) imata prav in ne prav. Oba imata prav,

ker vsak teh narodov hoče popolnoma sam vladati na tem teritoriju. Jaz ju poznam, poznam tudi druge narode na vsem balkanskem polotoku.

Bilo je prokletstvo pri teh narodih, da so se vedno vedli drug proti drugemu kot smrtni sovražniki; bilo je njihovo prokletstvo, da je hotel vsak tak rod na isti zemlji vladati sam in izključno in drugemu ni ničesar odstopil.

Tako je tudi prišlo do tega, da se od hrvatske strani Bosna in Hercegovina kot hrvatska, od srbske strani pa kot srbska zemlja ne samo imenuje, temveč tudi vindikuje, in da smatra vsled tega jeden rod drugega vedno največim sovražnikom. Jaz sem pa prijatelj, — pravi resni prijatelj obeh rodov. Zato želim, da bi mirno drug z drugim živela, ko ju je zgodovina postavila na isti teritorij. Med brati, ako so iz katerih koli vzrokov postali sovražniki, ne more nastati nikako prijateljstvo in in nikako dobro skupno življenje, ako vsak ne popusti v nekem oziru“.

Celjsko vprašanje.

„Celjsko vprašanje“ je v nemškem časopisju še vedno prvi in glavni vir razmotrovanj in povod hujskanja proti Slovencem.

Prva neresnica je, da je Celje povsem in izključno nemško mesto. V okolici njegovi prebivajo jedino Slovenci, od Celjanov samih je tretjina slovenskega rodu, — kaka opravičenost je tu govoriti o nemški lasti?

Druga neresnica je, da Nemci trpijo krivico. Vsaj se jim ni nič odvzelo; ako se pa za Slovence osnuje par dvojezičnih gimnazijskih razredov, s tem oni niso ničesar utrpeli; saj njih otroci jih ne bodo obiskovali.

Tretja neresnica je, da je to v kvar nemškemu narodu. Nemški narod je velik in mogočen; ali ima res tak strah pred vsako slovansko šolo, jednako levo pred

miško, ki njemu ničesar ne škodi? Kdo bi veroval, da narod, ki šteje nad 60 milijonov, bi mogla uničiti slovanska šola?

Četrta neresnica je, da so Slovenci priborili si Bog vé kak vspeh. Po temeljnih državnih zakonih imamo pravo do izomike na podstavi materinega jezika; ako se je to zabranjevalo do sedaj, in ako se hoče še nadalje prepričati z resolucijami vseh možnih nemških mest, društev in zastopov, potem godila in godi se nezakonitost.

A tu ni šlo za slov. gimnazij, temveč za Celje. Res, da so hoteli privoliti vsaj z besedami gimnazij drugje, nego v Celji, da se tako temu reši navidežno nemštvo. Res, da je bilo vprašanje velevažno radi principa, in da je važna ta pridobitev zaradi Celja samega, ki tako tudi na zunan izgubi nekoliko svoj „nemški značaj“. A čemu potem toliko vika in krika o zatiranem nemstvu? Maribor je isto toliko nemški, kakor Celje, ono mesto je mnogo bliže nemški jezikovni meji, in vendar imamo tam že paralelke, ki niso uničile nemštva niti prozročile takega hrupa.

Ako bi Nemci bili vsi proti Celjski gimnaziji, privoljši jo drugod, razumevali bi to, z uže navedenega stališča. Ali med Nemci bilo jih je mnogo, ki niso verjeli v strašilo nevarnosti za svoj rod. Konservativci bili so si dosledni; židovski liberalci pa glasovali so danes z vso emfazo proti, jutri pa za: oni so dokazali, da njih prepričanje je puhlo, da je njih narodna navdušenost fraza, da jim je vse le na tem, svoji propadajoči stranki podaljšati življenje. In njih „najboljši mož“ zapustil jih je sramotno, sprejevši od nasprotné vlade mastno službo. Taka stranka je pač uže blizu pokopana. In zato naj bodo Nemci hvaležni „Celjskemu vprašanju“! Židovsko-liberalna stranka bi sicer tudi brez tega propala, ali to pospešilo in zagotovilo je njen poraz. In nemški narod imel bo od tega toliko koristi, da bi zares nacionalne stranke z veseljem morale pozdraviti „Celjsko vprašanje“.

X.

Пружи ми бјелу руку . . .

Покоју мог живота
Пружи ми бјелу руку,
Скени ми срца жуку,
Скени ми тешки јад.

Рајска си ти љепота,
Аић'о си прави рајски:
Невини цвјете мајски
Што бих без тебе ја?

Да на свјет тебе није,
Жалостан роб бих био,
Суза бих вреолио
У цјели моји вјек.

Да сунце 'згар не грије,
Земља би тужна била;
Без тебе душо мила,
Нема ни срцу лјек.

Нема без тебе спаса —
Земља је пуна ваја,
Ти си ми зрачак сјаја —
Срећа си жићу мом.

Одјек ми твога гласа,
Милином срце дира —
Ти јеси аић'о мира,
Пред тобом мукне гром.

Бјелу ми руку пружи,
Нек буде увјек моја,
И реци: „сва сам твоја“
Тада ћу стећи мир.

Престат ће да не тужи,
Тад јадно срце моје:
Кад једном и ми двоје
Будемо славни мир.

У Бару, (Црна Гора) 1895.

Мило Јововић.

D O P I S I.

Iz Idrije, dne 6. avgusta 1895.

V nedeljo, dne 4. avgusta t. l. priredilo je tukajšnje politiško društvo „Jednakopravnost“ na „Pristavi“ pri Idriji svoje prvo javno zborovanje, h kateremu je povabilo tudi nekaj členov izvrševalnega odbora narodne stranke iz Ljubljane ter s tem dalo vsej stvari nekoliko širje obzorje, h kratu pa tudi iz stiske pomagalo narodni stranki. Shod se je dovolil samo z neko omejitvijo

javnega zborovanja, ker je došel od politične oblasti migljaj, da bi utegnil biti isti zabranjen z ozirom na razburjenost, ki je zavládala po Notranjskem med pristaši nasprotnih si strank. Škandali, dogodivši se pred nekaj tedni v Starem trgu, provzročili so nekako izjemno stanje pri nas.

Vabilu odzvali so se g. dr. Ferjančič, dr. Tavčar in dr. Majaron, a žalibog, da so dospeli v Idrijo stoprav popoldan, par minut pred otvoritvijo zborovanja.

Ne vemo sicer, kaj jih je zadržalo v Ljubljani, a

gotovo je, da bi bilo ljudstvo, hoteče jim prirediti sijajen vsprejem, še bolj oduševljeno za stvar narodne stranke, ko bi bili gospodje nekaj ur več preživeli med nami.

Vsi trije govorniki spominjali so se s trpkimi besedami Starotrske afere in naglašali, da je vsega kriva le nevednost zaslepljene množice. Torej kaj sledi iz tega? Videli ste gospodje, kako željno Vas je pričakovalo ljudstvo in Vas pazljivo poslušalo; zakaj torej ne pridete večkrat med-nj? Otrсите se nesrečne misli, da taki shodi nič ne koristijo, kajti fakta kažejo nasprotno!

Izgovor, da je premalo delavcev na političnem polju, in da to malo številce ne zmore vsega in — povsod ne velja; — koliko jih pa imajo nasprotniki! Jedni in isti ljudje nastopajo na vseh njihovih shodih. In ako je res premalo delavcev, kdo pa je kriv tega? pristaši narodne stranke pač ne, ampak voditelji, kateri... Qui capere potest, capiat!

Shod se je vršil prav mirno. Nekaj znanih pristašev klerikalne stranke bilo je sicer navzočih, a poskušali niso ničesar. Niso li klerikalci povsod tako zdvijani, ali morebiti poguma niso imeli, ko so videli ogromno množico proti sebi — tega ne moremo razsoditi.

Zvečer se je zbralo kljub skrajno neugodnemu vremenu vse polno ljudi pri zabavnem večeru v pivarni gostilne pri „črnem orlu“, kje se je med petjem in tamburanjem izustilo še nekoliko nepolitičnih govorov.

Zadovoljni z lepim vspehom smo se razšli, hvaležni Ljubljanskim gostom za njihov trud in želeč jim povsod takega vspeha, kakor pri nas. Toda „brez muje se niti črevelj ne obuje“!

Ruske drobtinice.

Съ міру по ниткѣ, голому рубаху.

„Рижскій Вѣстн.“ podaja nam nekoliko dat o pijači v Rusiji. Vpraša, kje v Rusiji največ pijo take pijače, katerej tukaj pravijo „спиртные напитки“. Na podstavi oficijalnih izjav odgovarja, da največ pijejo — *horribile dictu* — v Pribaltijskem kraju. Račun odseka „неокладныхъ сборовъ“ za 1893. l. namreč pravi, da je: v Pribaltijskem kraju 1 kréma na 415 duš, v Poljski 1 kréma na 722 duš, v Srednji obrtni Rusiji 1 kréma na 95 duš, v Zakavkaskem kraju 1 kréma na 1068 duš, v Maloruskih gubernijah 1 kréma na 1138 duš, v Sibiri pa i v Zakaspijsk. krajih 1 kréma na 3506 duš. Če alkohol razdelimo na stopinje i izčislimo, koliko stopinj pride na človeka, dobimo naslednje številke: v Pribaltijskem kraju na 1 dušo 20.2 stop., v Poljski na 1 dušo 18.1 stop., v srednji obrtni Rusiji na 1 dušo 29.6 stop., v Zakavkaziju na 1 dušo 4.8 stop., v Malorusiji na 1 dušo 19.2 stop., v Sibiri in Zakaspiju na 1 dušo 10.0 stop. Pivarnice ali pivnih zavodov pa je v Pribaltijskem kraju 209, v Poljski 232, v Srednji obrtni Rusiji 40, v Zakavkaziju 22, v Malorusiji 43, v Sibiri pa i Zakaspiju 68.

Druga tablica kaže, da v Velikorusiji najbolj pijo „кѣнские спиртные напитки“, to se pravi vodko, kateri pa slovensko žganje prav nič ni podobno. Pa Velikorusi pijó koj vodko, drugih pijač pa pijejo jako malo, ali pa nič, če ne bomo k takim poštevati kvasa, v kojem je betvica alkohola le tedaj, če je prav dober, kakorsnega pa so poznali ruski bogati-posesniki le za čase robote; v naših časih pa se v Rusiji dela le malo takega vrliga kvasa, in preprosti narod ga nikoli ni poznal, a vselej je pil i tudi sedaj pije nekako godljo, sestoječo iz vode, moke i raznih tvarin, katere delajo to, kar delajo proste mednice. Pribaltijci pa pijejo vodko le radi začetka, le radi tega, da bi potem prešli h kaki drugi pijači, navadno seveda k pivu.

V Poljski so pa začeli prositi o takih rečeh, o kojih so se pri general-gubernatorju Gurku zarekali le redko. Tako na primer mesto Lodz prosi si obhodno železnico, katera bi vejicami vedla tudi na najbolj prometne tovarne. Lodz smatra se za ruski Manchester, i to prav po pravici. Napredek tega mesta je kar čuden, strašen! L. 1870. naštevale je Lodz 35 tis. prebivalcev; sedaj pa

jih broji nad 300 tis. Tovarov se je izvažalo leta 1889. okolo 40 milj. pudov; sedaj se ga pa izvažajo že nad 60 milj. pudov. Moskva kar trepeče pred Lodzo, i g. Gurko kot istiniti Rus more biti zato ni dovolil Lodzi obhodne železnice, da bi ga Moskva ne „okregala“, da bi sploh istiniti ruski domoljubi-trgovci ne rekli, da je podpiral inozemščino na kvar svoje domačiji. Gr. Šuvalov pa menda železnico dovoli, vsaj tukaj vsi tako menijo, kar pomeni, da sedanjega gen. gubernatora smatrajo za pravitelja bolj popustljivega, nego so smatrali prejšnjega generalisimusa-a. Lično mi pa proti takim nameram prav nič nimamo, kajti spodbudijo tudi Moskvo na delo. Tekmovanje, če je pametno, more splošnim državnim interesom le koristiti, nikakor pa jim ne more škoditi, če škoda ne bo, da bo tudi Moskva morala pazljivo ogledati se i načrtati si nove, bolj široke pote, kateri jo privedejo tje, kjer jej v obrtnih obzirih ne more biti strašno nikako tekmovanje, torej tudi ne poljsko-židovsko z nekako nemško zakavsko. Kajti pritrdite mi, da pretirani protekcijonizem sploh nima zdravih osnov; če ga pa umejo tako, kakor ga ume ruski trgovec starega zakala, a Moskviči so si v tem obziru večinoma ostali zvesti, tedaj so njegove posledice za naseljenje, za pokupatelje pač take, da se kar Bogu smili. Vi si seveda celo ne sanjate, da ruski trgovec sploh prida za 50—20 odstotkov dobička! Rusko občinstvo pa kaj dobro pozna to bezbožno odrtnijo i se je celo privadilo je... Torej če Lodz zbije Moskvi kakih 50%, Moskva od tega pač ne pogine, a žepom ruskih pokupateljev bo od tega pa precej polehčalo: He vse koty масляница, будетъ и Великій постъ.

Drugo pesem pa bi zapeli nekoji trgovci, a vsi istiniti Rusi, ko bi gr. Šuvalov izpolnil srčne želje Poljakov glede „Zemeljnega društva“, katero je za Poljake sui generis focus v gmotnem, torej tudi narodnem obziru. To društvo je tudi ponovilo svojo prošnjo, da bi mu dovolili prejemati na strah (zavarovati) posestva poljskih zemljevladatelcev, kakor kmetov, tako i velikih posestnikov. Ko bi se to zgodilo, bi poljski šovinizem pač skoro preprežil vs Poljšo v podobi bežičenih „agentov“, to se pravi propagandistov znanega „ješčé Poljska ni zginola...“ Zavaro-anje imetja je sedaj v Poljši državno, to je pač pravično i poljskemu ljudu prekoristno, torej naj tako tudi ostane: si duo faciunt idem, non est idem...

Svetejši sinod, tako rabijo to besedo Rusi i ruska pravoslavna cerkev, i tudi drugi Slovani si ne kujte svoje sinode, torej sv. sinod, možk. spola, pozvedel je po železnica, da delavci po nekoliko let ne prebivajo niti pri izpovedi ni pri sv. obhajilu. I to proizhaja ne od neverja, a ker jim načelstvo ne daja nujnega časa, nujnega odpocitka. Da bi versko čuvstvo ne trpelo i ne mrlo, naročila je torej najviša cerkovna uprava, da vsaka železnica mora naprej odpustiti delavce po redu k svetim tajnam, i to ne samo za velik post, no i ob drugih postnih dneh cerkovnega leta. Da bi se pa vi ne zmotili po svojih „krščanskih“ pojmovih, pribavljam, da delavce po okrožnici sv. sinoda ni samo težak, ampak tudi gospod, i tukaj nahajamo v polnem redu, če, na primer, z učenci gredo k izpovedi i sv. obhajilu tudi učitelji i profesorji. Pri vas pa se vesoljnost cerkve nekako drugače tolmači...

Nova pitejna reforma je v kratkem dala toliko blagodejne posledice, da je vlada že rešila, razširiti jo na vse velikoruske i maloruske gubernije, da menda tudi na Poljsko. Treba bo torej mnogo novih zavodov, v kojih bodo od države žgali i čistili pijačo. A zavodi trebajo skušepih delavcev i mojstrov-mehanicov, kakoršnih Rusija sama nima dovolj. Torej vlada najprej segne po Varšavskih mojstrih, i kar jih bo tam še premalo, jih bo pa iskala za mejo, torej po primeru Petra Velikega. Če so med Slovenci taki ljudje, koji bi to delo umeli, i koji bi bili dovolj smeli (srčni), zapustiti svojo domačijo, naj poskusijo svoje sreče, zaslužek bo gotovo dober; kajti naše finančno ministerstvo je najbolj bogato. Jaz nikogar ne vabim, pa poročam, to kar, je i sicer nekaj zato, ker je že bilo nekoliko slučajev, da so me vprašali, kje v Rusiji pečene sinitke v usta leté... Pa ponavljam še jedenkrat: Семъ разъ примѣръ, одинъ разъ отъѣжъ — naj dobro pomisli prej, nego nadane črez rame svojo bisago...

Prošlega meseca junija imela je „Novovremenska“ redakcija veliko izgubo: umrl je njeni člen i sodruidnik S. N. Terpigorjev, najgorši podlistikar tega svetovnega lista. Podpisaval se je navadno Sergej A. Sava i poznal je posebno pomeščičji bit ali dulce far niente ruskih velikih posestnikov... Umrl je bednim ter zapustil bedno vdovo z nekajlikimi otročiji, kojim je car soizvolil naznačiti prvo dolgotrajno podporo v 6.0 letnih rubljev iz zaloge literarne, umetniške i učene, koje je ustanovil začetkom svojega carstva. Meni se to zdi jako prav, i ima menda nekak svoj pomen, da je bil ta prvenec političnih delavcev i sicer sodruidnik za res politično najvplivnejšega ruskega lista „Novega Vremena“. **B. Iv.**

OGLED PO SLOVANSKEM SVETU.

a) slovenske dežele.

Goriško. „Vinarsko in sadjarsko društvo za Brda s sedežem v Gorici“ ima vpis pravil dovoljen. Namen društva je, pospeševati vinarstvo in kletarstvo, vinsko kupčijo domačih vin, prodajo grozdja, svežega ter suhega sadja in v obče kmetijstvo zadrugnikov; zagovarjati koristi briškega vinarstva, sadjarstva in kmetijstva v obče; nakupovati in razprodajati vino in grozdje, napravljati pivnice, skladišča v Brdih in zunaj Brd . . . Naj bi pospeševalo novo društvo blaginjo slovenskih Bricev na Goriškem!

Grof Fran Goronini je odlikovan povodom odložitve svojega državnoborskega mandata z redom železne krone prvega reda.

Odvetnik dr. Karol Triller iz Ljubljane je odprl svojo pisarno v Tolminu, na kojem mestu lahko mnogo koristi slovenskemu narodu na Goriškem.

Dvojna mera. Ko se je na Češkem v Mostu prigodila velika nesreča, da se je poniknila cela ulica, začel je pomožni komitet zbirati in razdeljevati milodare. Čehi pritožili so se, da jih Nemci ne upoštevajo pri razdelitvi, njih „Beseda“ pričela je z zbirko za Čeha. Vlada pa je ukazala, da mora vso nabrano vsoto izročiti podpornemu komiteju.

Ko se je v Ljubljani slišalo nekaj pritožb, hujskali so nemško-nacionalni listi na vse kriplje in dosegli, da so mnogi Nemci ali naravnost odrekli podpore ali pa je poslali „Südmarki“ v razdelitev. Tedaj pa vlada ni storila ničesar.

Prebrisanost Celjanov. Ubogo Celjsko nemštvo bo imelo od slov. paralelk največi dobiček. Nemci pri nas in v rajhu dopošiljajo denarja za zidanje „Nemškega doma“ in „Nemškega dijaškega zavetišča“. Naj uže nemški Celjani napravijo tako kupčijo, — da si s tujim denarjem osnujejo podjetja, ne da bi sami kaj storili ali žrtvovali, naj si uže tako dajo poplačati svojo žaljeno narodno čast, — to bi nas ne bodlo. A paziti moramo skrbno, da se iz zavetišča ne izcimi ponemčevalni zavod za ubožne sloven. okoličanske dijakke, da jim naši ljudje nikdar za nekoliko ugodnosti ne prodajajo narodnosti otrok. Treba bi bilo misliti in delovati na podporo ubožnim slovenskim dijakom, da ne bi zapadli v nasprotniško osnovo.

Štirsko. Južno-štajerska hranilnica v Celju imela je v letošnjem prvem poluletku 319.374 gl. 53 kr. prejemkov in odštevisi gotovino z dne 30. junija t. l. v znesku 19.353 gld. 54 kr. skupnih izdatkov 312.371 gld. 3 kr., torej skupnega denarnega prometa 631.745 gld. 56 kr. Hranilnih vlog je vložilo 699 strank v skupnem znesku po 252.781 gld. 31½ kr., uzdignila pa je 613 strank le 190.990 gld. 29 kr. torej se je v tem poluletku več vložilo 69.791 gld. 2¼ kr., ako doštejemo stanje hranilnih vlog s koncem lanskega leta v znesku po 1.280.982 gld. 5 kr., dobimo stanje hranilnih vlog koncem po 1.342.773 gld. 7¼ kr. brez kapitalizovanih obresti od letošnjega poluletku. Posojil izplačalo se je 95 strankam v znesku po 70.972 gld. 23 kr., vrnilo se je pa 21.378 gld. 71 kr., torej se je več izplačalo 49.593 gld. 62 kr., doštevisi k tem letošnjim izposojilom stanje lanskega leta po 1.133.278 gld. 5 kr., dobimo stanje posojil dne 30. junija t. l. v znesku po 1.182.871 gld. 57 kr. Prošenj za posojila vložilo je 340 strank, katere so skupej prosile za 142.789 gld., ravnateljstvo pa je dovolilo le 91.300 gld.

Drž. poslanca Kateneggerja, ki je branil v držav. zboru postavko za Celjske dvojezične vspretnice, sedaj

po občinskih sovetih, društvih in novinah na gornjem Štirskem silno napadajo. Med napadniki so tudi nekateri poslanci, kakor Morre. Tega v odprtem pismu vpraša sopsolanece Kalteneggerja med drugim: 1. Ali smatrate vi krivico glede na to, a) da živi na spodnjem Štirskem 47.743 Nemcev in 395.353 Slovencev, kateri ako bi bili tudi vsi trgi in mesta nemški, — plačujejo neposredno davka 905.064 gld. proti 236. 083 gld., ali smatrate torej vi gledé na navedene razloge krivičnim, če se slovenski dijaki na spodnjem gimnaziju poučujejo v verou, znanstvu, računstvu in latinščini v materinem jeziku? 2. Ali res mislite, da je Celjsko nemštvo vsled tega v nevarnosti, če se v Celju nastavi 2 ali 3 profesorji, večši slovenskega jezika. 3. Ali je pri nas politična svoboda v obče kaj v čislju, in če je, kakó mislite potem o pravici vsakatega poslanca do svobode besede in nezavisnosti pri glasovanjih? 4. Kakó mislite svoje dotično postopanje opravičiti sosebno proti poslancu Kateneggerju?“ . . .

Graški mestni svet je sklenil, da ne bode oddajal mestnih prostorov naseljencem, o katerih bi sodili, da ne postopajo pošteno pri svojem poslu. Židovski listi so takoj zasledili, da ta sklep meri na žide, in se radi tega hudujejo. Ali bodo posnemali drugod sklep Graških mestnih očetov?

Družba sv. Cirila in Metoda je imela letos 8. avg. svojo skupščino v Kranju, in se je poslednja pri oduševljenju udeležnikov naroda krasno izvršila.

Slovenci, pod vodstvom dež. poslanca g. Iv. Hribarja, so se tudi letos poklonili biskupu Strossmayerju, krepečemu se v Slatini. Poslednji je povdarjal potrebo sloznosti in jedinosti. Prisotne so bile pri tej priliki tudi nekatere slovenske rodoljubke. Oduševljeni pa so bili vsi čestilci velikega biskupa, ko jim je govoril iskrene besede.

b) ostali slovenski svet.

Ischl. V Ischlu prebivata sedaj na hladu cesar in cesarica. Došli so k cesarju sedanjí tostranski ministriški predsednik Kielmansegg in ogerski Banffy, potem zunanji minister Goluchovski, nemški poslanik na Dunaju Eulenburg. Goluchovski se je sešel tudi z nemškim kancelarjem knezom Hohenlohe-tom. Potem sta došla romunski kralj in kraljica, in sicer separatnim vlakom našega dvora. Oba sta bila sosebno prijazno sprejeta od cesarja, cesarice in mnogo članov našega dvora. Oba sta se razgovarjala tudi z našim zunanjim ministrom in nemškim Dunajskim poslanikom Eulenburgom. Vse to je dalo povod razpravljanju po novinstvu. Nemško-židovski listi so z velikim veseljem pozdravili prihod romunske kraljevske dvojice na naš dvor ter so začeli trditi, da Romunska je pristopila vsled formalne pogodbe v družbo trozveze, z namero, da bi bila v slučaju vojne z Rusijo na straži proti poslednji. Tudi so začeli isti listi naglašati, kakor da bi se Nemčija še le sedaj zaresno začela zavzemati za balkansko politiko. Kakor da bi ne bil Bismarck uže davno zasnoval načrta, vsled katerega se imajo gospodarstveni in politični interesi Velikonemčije zasledovati ne le po vsem Balkanu, temveč tudi daleč tje v Malo Azijo! Ob shodu velikih oseb v Ischlu se je razkrilo zopet mišljenje tistih, ki so v službi zapadne politike. Avstro-Ogersko je sedaj v najprijaznejših razmerah z Rusijo, in je začela prva tudi vsled tega svobodniše postopati; to pa zaščitnikom prusko-nemških interesov ni po volji. Zato bi prijazne odnošaje med Rusijo in Avstro-Ogersko zopet radi ohladili ali po svoji moči celó razdrli. Romunski pa je sicer vladar Hohenzollernec, ali on bode naposled dolžen računati tudi z narodom, z njegovimi tradicijami in njegovo

vero. Publicistika torej, ki tako sangvinično pridružuje Romunsko trozvezi, dela ravno s tem isti trozvezi slabo uslugo, in je pisavo takih novin treba obsojevati v interesu naše monarhije.

O definitivnem ministerstvu mnogo ugibljejo; nekateri menijo, da ministerskim predsednikom bi postal sedanji gališki namestnik grof K. Badeni. Mnogi sodijo, da sedanji začasni ministerski predsednik Kielmansegg ne bi bil napačen, in to iz posebnih razlogov. Vsekakor bi bilo bolje, ko bi ostal on, nego pa da bi prišel na njegovo mesto grof K. Badeni. Tudi če je o poslednjem sama govorica, dolžni so slovanski narodi toliko bolj gledati, da njih zastopniki v vsakem slučaju stopijo v zedinjeno opozicijo. Jdino poslednja more posebno v pogledu na pogodbo z Ogersko dovesti do ugodnih uspehov. Ni dovolj ostajati jdino zunaj Hohenwartovega kluba, temveč potreba je formalno skupno opozicijsko postopanje. Ni dovolj ostati le v rezervi; položenje zahteva določene taktike v tu povdarnem smislu, in to naj si zapomnijo dr. Ferjančič in tisti, ki so na Slovenskem z njegovim postopanjem zadovoljni.

Česko. Vsak dan je kako novo društvo, kak nov praznik na narodopisni razstavi. Ogdalo si je razstavo že okolo 1 milijon ljudi.

V Indrihovem Gradu so praznovali spomin 300 letnega trajanja ondotnega gimnazija.

Gališko. V pogledu na priprave za deželnozborske volitve se med poljskimi strankami veča prepir. Demokratiška dokazuje, da plemstvo je doslej spravljalo kmetstvo in množice v propad. Vsled tega so plemiči razjarjeni in bi radi zadušili živahno gibanje na kmetih. Novi tir med poljskim narodom sicer ni na vse strani pravilen; ali odobravati je treba, da se sploh probujajo množice ter postavljajo v nasprotstvo s plemstvom, ki je narodu in Slovanstvu provzročilo že toliko škode in zla.

Kaka beda je v Galiciji, razvidno je iz tega, da je trgovina, obrt in velik del zemljišč v židovskih rokah. Kmetje v svojih stiskah plačujejo Židom po 50 do 150, gld. obrestij. Za majhne zneske stavljajo kmetije na dražbo. Narod si ne zna pomagati, posebno ker je nevoden; saj ne zna ne čitati, ne pisati...

Hrvatsko. Cesar običe Zagreb. Trdijo pa, da ban Khuen-Hedervary odstopi kmalu.

Ogersko. Madjarski minister proti nemščini. Naučni minister dr. Vlassics je Peštanskemu načelnstvu dal sovet, naj odstrani nemščino iz osnovnih šol, ker ista obtežuje in škoduje narodnemu madjarskemu geniju. Nemške novine, tndi židovski Pester Lloyd, se hudujejo radi tega. Pri Madjarjih je v tem nasvetu ministrovem posebna ironija. Drugače posredno in neposredno delujejo Madjari na prosep nemške narodnosti in celó velikonemške politike, a v posebnem slučaju se hočejo nemščini protiviti. Kaj pa hočejo? Slovane in njih jezike sovražijo, madjarski jezik pa ne seza čez madjarski globus, ostaje torej le nemščina kot potrebni praktični jezik.

Narodni kongres v Budapešti dolžen je vršiti se danes, ako niso še v poslednji hip od madjarske strani izsledili kako pretvezo, da ga zabranijo. Udeležijo se kongresa, ki, ako bi se prepovedal na Ogerskem, ima biti na Dunaju, Slovaki, Srbi in Romuni. Čudno je, da se Hrvati niso pridružili tem narodnostim; saj je tudi Hrvatov nekaj na Ogerskem, zunaj hrv. zemelj. Tudi ko bi bilo gledé na narodnost pri Hrvatih vse v redu, dolžni bi bili radi složnosti udeležiti se kongresa Slovakov, Srbov in Romunov. „Hrvatska“ je menda pa še celó karala, da

so odšli h kongresu tudi Srbi s Hrvatskega. Graje pa so vredni Hrvatje na to stran.

Shod nemadjarskih narodnostij na Ogerskem ne da miru madjarskim listom. Jdini trdé, da je že to največa neumnost, ako se govori o nemadjarskih narodnostih, ker na Ogerskem je baje le jedna narodnost, in ta je madjarska. Drugi se tolažijo s tem, da shod itak ne bo imel nikakega vspeha. Tretji pa strastno napadajo „panslaviste“ in romunske „iredentase“, katerim naj vlada nikakor ne dovoli zborovati v Budimpešti. K vsemu temu dostavljajo slovaške „Nar. Noviny“: To je politika ptica znoj, kateri rije svojo glavo v vroči šovinistiški pesek, da ne bi videl razmer, kakršne so“. Tako se zdi tudi nam. Prej ali slej razvidijo židovski Madjari, da taka pot jih ne privede do cilja.

Bolgarsko. Tudi z Bolgarsko ima podkupljeno novinstvo nepretržno mnogo opraviti. Objavlja razne laži, katere preklicuje z novimi neresnicami. Posebno hoče stvari zasukati takó, kakor da bi se bila bolgarska deputacija vrnila brez vsakega vspeha. Ruski glasi pa trdijo, da ruski narod je ostal vedno prijazen in prijatelj bolgarskemu narodu; ruska vlada pa nezakonite vlade ne more nikdar pripoznati, ker Rusija se drži strogo Bero-linskega traktata.

Kaj bode s Koburžanom? Ga li Rusija prizna? prestopi li k pravoslavju? ostavi li Bolgarijo, da si zopet voli kneza? in druga so vprašanja, katera razpravljajo vsi evropski listi. „Knez“ vidi, da brez Rusije ne more izhajati, da proti Rusiji ne more vladati, ker bolgarski narod je skoro brezizjemno naklonjen Rusiji. Kaj ga je torej napotilo do tega, da se skuša spraviti z Rusijo? Morda ljubezen do bolgarskega naroda, kakor trdé jdini, ali celó rusofilstvo, kakor zatrjujejo drugi? Mi mislimo, da ni jedno, ni drugo. Bolgarski narod ljubi on v toliko, v kolikor bi on brez bolgarskega naroda ne imel vladarske časti. Rusofil je pa le navidezno zato, ker ve, da brez Rusije ne doseže svojega cilja. Tega mnenja je tudi Karavelovo glasilo, katero piše: Ako je knez zares postal v Bolgariji tako zelo oduševljen rusofil, in ako se je prepričal o žalostni istini, da Bolgarija brez ruskega prijateljstva ne more obstati, tedaj naj sledi lepemu vzgledu svojega prednika in naj se odpove prestolu, potem dopusti živeti dvema narodoma v prijateljskih razmerah, kakršne zahtevajo mednarodni odnošaji, in kakršne smo Rusiji dvakrat dolžni kot narod, za kateri je prošilo na tisoče in tisoče Rusov kri, da so ga rešili petstoletnega robstva in osvobodili za politiško življenje. Knez dobro ve celó od mnogih nas, da je on jdina zapreka, katera stavlja Bolgarijo v neprijetno položenje, da se nahaja ne le v neprijaznih odnošajih k Rusiji, temveč tudi v nenormalnih mednarodnih razmerah z drugimi državami. Blagorodno čuvstvo resnične in prave ljubezni do našega naroda ga morajo priversti do te žrtve. Zapomnijo naj si oni, kateri premišlujejo sedaj usodo našega naroda, da vsaka nasilna rešitev našega vprašanja, bodisi to notranje, ali zunanje, bode pogubna za kneževino, dokler se nahaja Bolgarija v tako izolovanem in nenormalnem položnju.

Srbija. Za časa smrti Stambulova so trdili nekateri nemški in madjarski listi, da je Srbija poslala na ukaz kralja in vlade venec na krsto Stambulova. Tej vesti pa srbske službene novine odločno ugovarjajo kot neresnični.

Grškega metropolita Visarionna v Prizrendu v stari Srbiji so tamošnji Srbi prognali.

Rusija. Varšava je štela leta 1894 vseh prebivalcev 552.986 in sicer 20.314 oseb več nego leta 1893. Po

veri je bilo 307.674 katolikov, 190.300 židov, 20.871 pravoslavni, 16.525 protestantov, 254 mahomedanov in t. d. Meščanov je bilo 298.102, rokodelcev in delavcev 90.462, podanikov drugih držav 13.714.

Ruski arheološki zavod v Carigradu se je letos ustanovil. Predsednik mu je bivši Odeski vseučilišni profesor Uspenski. Ruska država mu daje 12.000 rubljev podpore na leto.

V Carigradu zasnujejo poleg srbske šole tudi srbski gimnazij. Turško prosvetno ministerstvo je v to uže privolilo, kakor poročajo.

Irsko. Znamenit irski svečenik piše gledé nato, da je zmagala pri novih volitvah protiirska konservativna stranka: Večina konservativcev (Tory) v novem parlamentu bode jako velika. Liberalci so v Angliji malo ne izginili. Kaj stori naša irska stranka nasproti tiranski vladi konservativcev? Ali bi ne bilo modro pretresati vprašanje, bi li ne bilo najbolje, da naši poslanci do cela izostanejo iz državnega parlamenta? Njih prisotnost bi vzdrževala le pretvezo unije. Pri sedanjih razmerah ravnaajo z Irskim kakor s kako koronino naselbino.

Te besede so vredne premišljevanja tudi drugod.

Nemci in Italijani liberalnega imena in iredentovskega mišljenja so pravi bratje po duhu. To so pokazali uže večkrat z besedo in dejanjem, to smo razvideli tudi povodom vtikanja italijanskega parlamenta v naše avstrijske notranje zadeve, kar smo bili uže navedli. — Ob tej priliki piše glavno glasilo nemške židovsko-liberalne stranke, da je to povsem naravno, da obstoji med Avstrijo in Italijo nekaka solidarnost kulturnih interesov proti Slovanstvu; kajti zraven Nemcev slovanske „vzbujajoče se“ narodnosti nikogar tako zeló ne sovražijo, kakor Italijane. V Istri, Dalmaciji, v Trstu in Gorici, sploh povsod, kjer stanujejo skupej Slovani in Italijani, se kažejo slični pojavi, kakor v nemško-slovanskih deželah med Slovani in Nemci. Kako lažnjiva je bila uže od nekdaj pritožba o germanizaciji, s katero zakrivajo Slovani svoje prodiranje v nemško ozemlje, se najbolje vidi iz tega pojava, kajti da Italijani želé germanizovati, tega še gospod Spincić ne bode trdil. Toda prišlo je zares uže tako daleč, da, če se sploh more govoriti v Avstriji o zatiranih narodih, morejo se samo Nemci in Italijani smatrati zatiranimi, ta dvojni kulturni narod v Avstriji, kateri je bil v zadnjih letih v vseh narodnih bojih premagan, in proti kateremu so Čehi, Slovenci in Hrvati vedno imeli vlado na svoji strani. Tako perfidno more pisati pač le nesramna židovska duša! Polemizovali ne bodemo. Te besede priobčimo le „in perpetuum memoriam“.

Papež je izdal okrožnico na belgijske škofo, v kateri opominja belgijske katolike, da naj bodo složni in naj *zabranjujejo socijalizem*. Škofom pa svetuje, da naj se kmalu snidejo in pretresujejo na tem shodu socijalno vprašanje. „Ker je pa zlo“, pravi dalje, „zaradi katerega se pritužujemo, tako veliko, da se z zdravilom uže ne sme več odlašati, torej mislimo, da bi bilo dobro, da bi se med tem takoj začele pomirjevati strasti. Zato pa, čestiti bratje, želimo, da v našem imenu katolike svarite in opominjate, da naj uže sedaj popolnoma opusté prepiranje in razpravljanje o takih točkah, bodisi na shodih ali v novinah in enakih spisih, tembolj pa proti-

stransko očitovanje... Dolžnost duhovnikov je posebno, da so previdni nasproti novim mnenjem, da strasti z vero mirijo in spravljajo ter opominjajo na dolžnosti krščanskega državljana“.

KNJIŽEVNOST.

Srbi u Hrvatu dra. M. B. Milovanovića. Biograd, parna radikalna štamparija 1895. Cijena 50 para din. — Ta knjižica se je ponatisnila iz leposlovnega lista „Djelo“ in razpravlja ob odnošajih med Srbi in Hrvati še precej stvarno.

Rozhledy sociální, politické a literární. Číslo 10 obseza med drugim: „Český mystik a symbolista“. „Ostravsko-karvinský uhelný revír“ in dr.

V. Beneše *Třebízského* spisy sebrané. Sešit. 95, dil XII. „Z různých dob“. Pořadí šestí. Cena 16 kr.

O *všeslovanském jazyku*. Kulturné-historická studie. Napsal A. S. Budilović, rektor ruské university v Jurjevě. Česky upravil Jan Heyret. V Pisku. Nákl. překladatel. Tiskem I. Hrušky. Str. 40, 8°. C. 25 kr. Češki avtor tega delca je posnel iz velikega dela Budilovičevega jedro zgodovinskega vprašanja o vseslovanskem jeziku ter s tem predstavlja na češkem jeziku nazore slovanskih veljakov Križanića, Dobrovskega, Kollárja, Stura, Jungmanna, Palackeга, Riegra, Dobrjanskega i dr. Priporočamo verno sestavljeno knjižico vsem tistim, ki se hočejo na kratkem poučiti o važnem vprašanju, katero je Budilović Slovanom zgodovinski predočil v 2 debelih knjigah.

Opomnja uredništva. Priloge bodo sledile s 33. štev.; vsled tega smo odložili nekaj pesmij in sestavkov. Hvala lepa vsem za poslane spise!

Opomnja upravníštva. Nekateri naročniki, ki so nam dolžni po večje zneske, so ostali kljub večkratnim prošnjam in opominom gluhi; med njimi so tudi taki, ki so nam obečali dolg poravnati do določenih obrokov. Vse te prosimo vljudo, naj nemudoma izpolnijo svojo dolžnost, ker drugače izročimo izterjanje tudi teh odvetniku.

Nekateri gospodje izpreminjajo svoja stanovanja, ne da bi naznanili pravočasno svoje nove adrese. Vsled te zanikarnosti potem vrača pošta po več števil, in mi imamo le stroške in sitnosti radi tega; želimo tudi na to stran več točnosti!

Jak. Štrukelj,

Trst, ul. Caserma br. 16,
ulaz Piazza Caserma,
(naproti velikoj kasarni). 7—12

Prodaje po neizmerno nizkim
cienam svakovrstne *englezke* bicy-
kle. Zastupstvo dvokolica „Adler“
i „Viktorija“. Ove dvokolice su
svietskoga glasa; jamči se za
svako kolo godinu dana; nauka
bezplatna. Pošilja se u pokra-
jine i primaju se popravci.

Pri upravníštву „Slov. Sveta“ je na prodaj: „Мартинъ Крпана“. Народный рассказ. Переводъ съ словенскаго М. Хоетника. Издание жур-
нала „Sl. Svet“. Срп 29. Ruska kritika je ta Hostnikov prevod Levstikovega „Martina Krpana“ naruski jezik priznala in pohvalila kot izbornen. Knjižica stoji po 15 kr. iztis. Po 10 iztisov skupej po znižani ceni za gld. 1.30. Priporočamo ta prevod se posebno srednješolcem.

„SLOVANSKI SVET“ izhaja vsako soboto na 8 straneh, slučajno s prilogami. Stoji za vse leto gld. 5, pol leta gld. 2.50, četrt leta gld. 1.25. — Za učitelje, učiteljice in dijake za vse leto 4, za pol leta 2 in za četrt leta 1 gld. — Posamične številke pri upravníštву po 8 kr. — *Zunaj Austro-Ogerske* na leto 6 gld. 50 kr. — Inserate sprejema upravníštvo. — Naročnina, reklamacije in svakovrstna pisma naj se pošiljajo F. Podgorniku v Trstu (ulica Molin grande, št. 2).